

UČITELJSKI TOVARISŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 9.

V Ljubljani, 1. maja 1889. l.

XXIX. leto.

M a j.

Zopet nam prihaja vesela vzpomlad. Solnce sije svetleje in gorkeje. Prikazala se je užé modra vijolica in nas razveseljuje z blagim prijetnim duhom. Škrjanec se zopet vzdiguje in se veselo prepevaje vrtí v zraku. Polja in travniki se lepo oživljajo in oze-lenévajo. Drevesa brsté in užé tù pa tam cvetó in stojé v prelepi obleki. Čebele, hrošči in drugi mrgolinci šumé in si hrane nabirajo po dišočem cvetji. Ptiči pojejo po vrtilih in logih, in si narejajo gnezda. Vsak dan nam prinaša novih lepot. Tù pricvete in se prikaže lepa, diseča cvetica; tam prifrčí prelepo pisan metuljček, in zopet drugé se razgrinja zelena tratica polna najlepših cvetic. Gore in doline oblačijo se v praznično, lepo oblačilo. Čez vse to pa se razpenja milo jasno in modro nebo v neizmérnem krogu. Koga bi pač ne veselil prelepi mesec majnik in vsa krasna rajska vzpomlad? Vsa narava vstaja, vzbuja in ponovlja se ter očvrstuje. Kaj li človek bi se ne zdramil, in bi nasprotoval prelepi naravi! „Svet je lep“, rekel je moder mož, „oh, ko bi bili tudi ljudje lepi, to je pošteni in dobri!“ Pošteni in dobri ljudje prihajajo iz dobrih, poštenih družin in iz dobrih, pravih šol. Naj višji namen vsaki šoli je, da mladini vcepi in ohrani čednostno in pobožno srce. Dandanes se v šoli mnogo, mnogo učí, pa spoznati moramo, da vse učenje v šoli je le polovičarsko, ako z učenjem ne združujemo tudi dobre, krščanske vzgoje. Nada, cvet in moč vsaki domovini je dobra vzgoja nežne mladine. Bolje ko se družine in šole prizadevajo, da mladino lepo vzrejajo in jo hudobnih in pohujšljivih vzgledov in vplivov varujejo, bolje bode v domovini, v ožji in širji, cvetela moč in splošno blagostanje. Naše šole naj bodo delavnice pravega duha ter središče pravega značaja in trdna podstava vsem krepostim v življenji. Vsa šolska vzgoja naj bode zares, v resnici versko-nravna, in vesela, rajska vzpomlad bode prihajala v milo domovino našo. Bog daj!

Domača vzgoja.

Piše Jakob Dimnik.

(Dalje.)

Prav tako radi strežejo otroci tudi svojim starišem. Ko pride oče domov, hitro mu teče nasproti mali sinček, ga pozdravi, mu vzame palico in klobuk ter nese vsako na svoj prostor. Kateremu očetu se pač kaj takega ne dopade? Otroci naj se tedaj le va-

dijo, da lahka opravila sami zvršujejo; za vsako najmanjše delo pa se jim moramo zahvaliti ter jim kazati, da smo zadovoljni. Otroka zelo veseli, če vidi, da užé more starišem kaj pomagati in zraven se pa še naučí, da se moramo vsakateremu za storjeno delo primerno zahvaliti; če pa n. pr., otrok kako delo napačno zvrši, kar se čestokrat pripetí, se mu pa ne smemo smejati ali ga še celó karati; če se n. pr. njegovemu govorjenju smejemo, se bode bal potem odkritosrčno govoriti; če pa njegovo delo zaničujemo, izgubi veselje do dela. Tudi poslom ne smemo dovoljevati, da bi otroke dražili in jezili, ker s tem zaseje se prva britkost — prvo zló v otrokovo srce. —

3. Čut pobožnosti.

Vsak človek potrebuje, če hoče biti srečen in koristen član človeštva, zdravega telesa, duše in nrvnosti; prav tako mora vsak človek verovati v Boga in v večnost.

Mati je užé po naravi prva vzbuditeljica in rejenka verskega, pobožnega čuta v svojem otroku, in kjer se ta čut ni v nežni mladosti vsejal v otrokovo srce, se tudi težko v šoli in v poznejšem življenji vseje, in kjer bolezní in druge nesreče seme verskega čuta v srce vsadé, pade navadno na puščobna, od trpljenja razorana tla.

Mati je torej vidljiva namestnica božja svojemu otroku. Blagor otroku, če je materino srce napolnjeno s pravim pobožnim duhom, če v njenem srci prebiva Bog in če mati razumi svojo sveto dolžnost, da pri otroku vzbuja in ohranja misel na Boga! Potem takem je tudi poznejša vzgoja bolj lahka, ker se otrok svojega notranjega sodnika bolj bojí, kakor pa kazni; to se pa zgodi, če se otrok zavéda o Bogu. — Materi pa ni treba otroku kalí k temu še le umetno vcepiti, ker je užé prvotno v otroški duši ter se vzbudí v prirojeni ljubezni in čutu naklonjenosti materine; zaduší se pa brez gojitve. Le s pomočjo vzgoje — versko-nrvne vzgoje — izpremení se prvotni kal zavednosti do Boga v cvetko popolno nrvne vzgoje, koja ne prešine edino le srca z nagonom resnice in pokorščine, marveč razširi tudi ves duševni razvoj otrokov. Kako lepo, kako vzvišeno mesto ima tù mati kot posredovalka mej otrokom in Bogom!

Umé se sevéda samo ob sebi, da pri malem otroku ne smemo in tudi ne moremo o taki nabožnosti govoriti, kakeršna se zahteva pri odraslem človeku, ker mali otrok nima, niti nrvnosti, niti značaja. Vse, kar more otrok o pobožnem čutu pokazati, je ljubezen, spoštovanje in pokorščina do starišev, vidljivih namestnikov božjih, kojim edino je odprta otroška duša. Kako bi se zahtevalo, da bi si otrok predstavljal nevidljivo bitje in lastnosti božje, ker je zmožen samo vidne nazore umeti! Vse, kar otrok o Bogu zvé, mora stvarno pred sabo imeti; ljubezen, dobrota, modrost, pravičnost, vsegavednost, vsegapičuóčnost mora spoznati iz posameznih prikazní, dogodkov, dejanj i. t. d. Tak otrok ljubi Boga kot stvarnika vseh prikazní, se ga veselé, posluša s spoštovanjem in pobožnostjo njegovo ime, sklepa roki po vzgledu materinem, se ozira k nebu ter moli tudi užé kako kratko molitvico; — ne smemo pa misliti, da zraven mali otrok tudi misli in čuti, kakor mati njegova; v resnici zna otrok le tedàj moliti, ko Bog nič več odzvonaj nanj ne vpliva, ampak kadar se vzbudí v njegovem srci; to se pa zgodi tedàj, ko se otrok zavé nrvnega trenutka, ko zna ločiti pravo od nepravlega ter spozná svojo dolžnost in odvisnost ne le od starišev, ampak tudi od nekega višjega bitja, ki gospoduje tudi čez stariše — od Boga.

Nikdar naj se pa mati pri vzbujenji verskega, pobožnega čuta ne prenagli, ker otrok ne more takoj vsega zapopasti, in zato izcimi se iz takega prenagljenja mesto prave pobožnosti le navidezna pobožnost — hinavščina; zato ni treba nikdar prej otrók v cerkev voditi, dokler ne poznajo cerkvenih obredov, ker sicer se otroci dolgočasijo v cerkvi. Mlačnost do vere izvira čestokrat iz tega, če otroka prezgodaj v cerkev silimo.

Torej ne precej, ko otrok komaj dobro shodi, užé s cerkvijo v njem verski čut buditi; to je pretežko, saj je družih prilik na izber. Če nastane vihar, se bliska ali grmi, imenuj pred otrokom božje ime n. pr.: „Bog nas varuj!“ — „sv. križ božji!“ i. t. d.; zvečer pokaži mu zvezde na nebu in občuduj božjo vsemogočnost; če je kdo v hiši bolan, prosi z otrokom „ljubega Boga“ za bolnikovo zdravje; če se otrok čuti posebno ve-selega in izvanredno srečnega, zahtevaj od njega, da se Bogu zahvali za to srečo; če se ti zlaže ali bojí resnice povedati, spomni ga na vsegavednost in vsegapričujočnost božjo; rudečica ga bode oblila in bode takoj resnico povedal. Na ta način vzbudí se v otroku vest — in ta naj bode prva cerkev njegova. — Še celó včasih brez premisleka izgovorjene besede, kakor: „Jezus Marija!“ — „Hvala Bogu!“ — „Bog daj!“ — „Bog pomagaj!“ — „Bog obvaruj!“ i. t. d. vzbujajo v otroku čut pobožnosti, le če se prepogosto in nepotrebno ne izgovarjajo.

Varovati se moramo tudi, da ne vzgojimo otroka preveč versko-mehkočutnega; ne smemo mu vcepjevati nenravnega strahú pred Bogom, ampak opisati mu moramo Boga kot najboljšega očeta, ker spoštovanje do Boga izrasti mora iz prave ljubezni do njega, ne pa iz nekega strahú. Zato morajo pa stariši Boga v resnici spoštovati; vsi poskusi, v otroku pobožni čut vzbuditi, so zaman, če stariši ali pa drugi ljudje v hiši ne govorijo spoštljivo o Bogu — o veri. Kadar otrok moli, naj ga nikdo ne moti, moliti pa mora vsako jutro in zvečer, pred jedjo in po jedi; do 7. ali 8. leta naj moli oče pri mizi, in pozneje naj pa to molitev opravljajo otroci. Nikdar pa ne sme molitev pred jedjo in po jedi izostati, če so tuji gosti pri mizi; otrok takoj spozná, da se stariši sramujejo v pričo tujih ljudi moliti in potem izgubí veselje do molitve. Kadar gre otrok v cerkev, naj gre vedno s stariši, da mu z lastnim vzgledom kažejo, kako naj se véde v cerkvi. Večje otroke moramo navaditi, da hodijo redno k vsaki službi božji.

Slednjič je važno pri vzbuditvi pobožnega čuta tudi to, kar je povedal sv. Frančišek Sal. neki materi, katera se mu je pritoževala, da se njen sin noče poboljšati — ne mara biti pobožen, čeravno mu toliko govori o Bogu. Svetnik reče ženi: „Mesto z otrokom govoriti o Bogu, je tudi še večkrat treba z Bogom govoriti o otrocih“. Pač res, s srčno molitvijo si morajo vzgojitelji izprositi za svoje delo blagoslova božjega; samo govorjenje in moralizovanje še ne zadostuje. Tudi pri vzgoji veljá:

„Ker prazno je delo
Brez sreče z nebes!“

4. Pokorščina.

Točna pokorščina je prva in najvažnejša podloga vsej vzgoji. Vsi otroci, zdravi in bolni, morajo svoje stariše na prvo besedo ubogati, ker ubogljivost je podloga nravnosti. Pokorščina pri otrocih vzbuja se sama po sebi, če otroci stariše, posebno matere ljubijo in iz ljubezni spoštujejo. Otrok mora duševni in nraveni presodek svojih starišev čutiti, potem dá se pri svojem početji od lastnega čustva nagniti ter si prizadeva, da s svojim ravnanjem dopada roditeljem svojim. Če pa napravi otrok pri svojem početji malo napako, mu jo moramo spregledati.

Žalostno je, če si morajo stariši pokorščine pri svojih otrocih izprositi s prijaznimi, priliznjenimi besedami, obljubami ali še celó s sladčicami; žalostno je tudi, če si morajo roditelji pokorščino prisiliti s tem, da imajo skoraj vedno palico v rokah. Na ta način postane otroško srce trdovratno, stariši pa izgubé pri otroku veljavo in ljubezen.

Otroka privaditi na to, da na prvo besedo uboga, ni prav za prav nič težko, a vender čujemo dan na dan tožiti, da so dandanes otroci neubogljivi; dognano je pa, da ravno tisti, ki naj več tožijo o neubogljivosti otrok, so čestokrat sami krivi pri tem,

Matere, tete, varuhinje rade tožijo, kako so otroci trmoglavji, a očetje in učitelji pa iste otroke le hvalijo. Iz tega se razvidi, da ima nepokorščina vzrok le v napačni vzgoji. Mnogo, mnogo je tudi takih mater, ki neubogljivemu otroku z očetom žugajo, n. pr.: „Le počakaj, ko oče domov pridejo, bodeš užé dobil, kar ti gre“; ali pa: „Sedaj grem pa po očeta“ i. t. d. Nobenemu pametnemu očetu ne more biti ljubo, da bi bil otrokom svojim strašilo. Sploh je to zeló slabo znamenje vzgojiteljevo, če mora pri tem tuje pomoči iskati. Otroci kmalu zapazijo tako senčno stran vzgojiteljevo in jo umno uporabljajo. (Dalje prih.)

Svitoslav i Danica.

Kranjsko je lepo.

(Kratkočasnica str. 266).

Samec.
Ni mi znano laško,
Nemško in slovensko;
Kranjsko je lepo!

Zbor.

Pa je res lepo;
Kranjsko je lepo!

S.

Mešano kerčmarsko —
To je pan-šušmarsko;
Kranjsko je lepo!

Zb.

Pa je res lepo;
Kranjsko je lepo!

S.

Je koroško moško,
Miljeno je štirsko;
Kranjsko je lepo!

Zb.

Sej je vse to kranjsko;
Kranjsko je lepo!

2. Zb.

Pa je res lepo;
Kranjsko je lepo!

S.

Češko mi je težko,
Čversto je hervažsko;
Kranjsko je lepo!

Zb.

To je vse pol kranjsko;
Kranjsko je lepo!

2. Zb.

Pa je res lepo;
Kranjsko je lepo!

S.

Poljsko je gosposko,
Rusovsko modrovsko;
Kranjsko je lepo!

Zb.

To je vse skor kranjsko;
Kranjsko je lepo!

S.

Čisto, lično kranjsko —
To je res slovensko;
Kranjsko je lepo!

Zb.

Kranjsko je lepo;
Pa je res lepo!!

Božična za otročiče.

(str. 285)

1. Otroci, veselje
Necoj se glasí:
Se spolnijo želje,
Se Ježčik rodí	2. Že angelček poje,
Pastirci gredó,
Darove mu svoje
Že kralji nesó.	3. Tud mi pristopimo,
Le pejte z menoj!
To Dete molimo
Ponižno necoj.	4. Bo Detice zalo
Nebeških daróv
Prav rado nam dalo,
Če mol'mo ga prav.
5. Že glorijo čujem,
Pa vse je svetló,
Že vidit' zdihujem
To Dete lepó.	6. O Ježušek dragi,
Pred tabo klečim,
V ljubezni preblagi
Tvoj biti želim.	7. Očesce premilo
Oberni namé;
Daj, de te ljubilo
Bo moje sercé.	8. Serce in čutilo
Ponudim ti v dar,
Daj, de te žalilo
Ne bode nikdar.

V nevezani besedi je v pričujočem letniku pisal p. Kako matere, rednice, pesterne otroke jezicati učijo (str. 3). Zvezdice vodnice zastran mladega slovenskega slovstva (str. 12). Zavernjenje „Pressi“ pa „Triesterci“ zarad spisa v Danici: Katoliško duhovstvo in narodnost, kjer proti koncu piše Jeran:

„Naše Bestrebungen in Intentionen — pa ne geheimgehaltene — so vselej take, de nam kar nič britko ni, z njimi iti pred cesarja ali državni zbor in pred vsako pošteno sodnijo; bati se nam je le pred takimi, ki naše besede kazijo, slovensko duhovstvo, Bogú in cesarju nepremakljivo zvesto, denuncirajo in mu skrivne namene podtikujejo, — bati se nam je, rečemo, pred njimi; pa le takrat, ko bi res bedake našli, ki bi jim verjeli. Če slovensko duhovstvo svoj narod, njegovo besedo in šege njegove ljubi in ohraniti želi; je pa tudi Bogú in cesarju vselej tako terdno in stanovitno zvesto, de bo Avstrija — zanesljivo jo rečemo — do sodnjiga dné srečna in mogočna stala, ako bo na slovenskim duhovstvu ležeče (str. 32)“. — Spovedna skrivnost. Nezmerna modrost in mogočnost Božja, ki se na obnebj razodeva. Napoleon III. Správník. Kakošni ljudje med pridigo iz cerkve hodijo (str. 61). Strašno povračilo. L'Italia una si fa (str. 103). Umetnost hodi k laži v službo. Kaj bo z vero naših olikanih (str. 120)? Škofje krog Pija IX. — Ego vero censeo . . . „Pri Rimljanih je bil neki neržež, Katon so mu rekli, ki je svoj pot brundal: Ego vero censeo, Carthaginem esse delendam: jaz pa le menim, de Kartago se more razdjati. Tacih medvedov mumležev je dandanašnji legijon; vsak ima svojo Kartago, ki jo hoče razdjati, pa svoj Babilon, ki bi ga rad na njenim mestu zidal. Nočemo besedice spregovoriti o tistih, ki lagoj ženejo: Ego vero censeo, Sloveniam esse delendam; ne o Žuželkatu, kteriga geslo je: Jaz pa menim, de papeže moramo obrekovati; ne o Garibalditu, ki ga zmiraj misel serbí: Jaz pa menim, de Italija mora edina biti; ne o Viktor-Emanvelu in njegovi serčni želji: Jaz pa menim, de moram v Rim in Benetke iti; ne sploh o Golijatih, ki jim je Ecclesia catholica kar z vso silo delenda: poglejmo pa, kaj so te dni v opaženi koči na Dunaji podirali, pa ne poderli (konkordatolomci: Giskra, Mühlfeld, Brinc . . str. 136) itd.“ — Lucifer Piju IX. (str. 143). Koliko je vredno napihnjeno modrijanstvo, in koliko vera? Škofje sv. Očetu. Papež in osé (str. 157). Škricarsko modrovanje. Kakošen cépec je Napoleon (str. 188). Bevslja in Krevslja pa Moderčinka, katera unima naposled da nauk: „Ženske silno in hudo grešé, — Ker jezika svojga ne kroté; — Druge vse prav hudo sodijo, — Same po pregrehah blodijo (str. 242)“. Zapisek ali recept zoper opravljanje in obrekovanje, ki ga je iznajdel dohtar Dobersvet (str. 248). Stotnik tristo zelenih svojimu vernimu slugu Garibaldu (str. 279). Jabelka in lesnika. Drobtine in Drobtinice itd.

Nektere opazke k drugim spisom naj se tudi tukaj povedó p.: „Sofist je lažnjiv modrijan in bahač, ki čez vero in čez vse nergá, vse vravnáva, le svojiga spačeniga nagnjenja ne“. — „Kako potrebne so samolastne vaje, v kateri si bodi tvarini, ako jo človek hoče nekoliko bolj dognati, je priča ravno slovenšina. Neoveržljiva resnica je, de v šoli se ni noben učenec izverstniga slovenca izuril, temveč le tisti je to dosegel, kdor se je sam uril in vadil, bral, pisaril in mislil. Tako je pri vsih šolskih tvarinah (str. 208). — De smo bolj okorni mi Slovenci v besedi, utegne vzrok precej tudi v tem biti, ker se nam ni privošilo v domači besedi se izuriti, v tujih pa se le počasi in z velikim trudam do gibčnosti dožene. Nažgi Laha ali Nemca, de naj ti po slovensko izurjeno govorita, boš vidil, koliko bo eden in drugi opravil, če je tudi že 10 ali 12 let med nami. Res pa je, de tudi takim pritežnostim je Slovenec pri svoji bistri glavi in lahki izreki še nar bolj kos v priméri z družimi. — Otroke, ki so dostikrat še smerkovi, vikati, je smešno — tudi dečkam samim, zlasti kmečkim fantam. Velik gospod in ces. svétnik nam je pred nekimi leti zastran tega rekel: „Bei uns (na Švajcarskim) sind bis zur 6. Schule alle Buben“. Kakor nezrelo sadje želodcu ne tekne, tako tudi nezreli mladosti prezgodnji „titelni“ k oliko ne koristijo (str. 215). — Taka se pač rada godí, de duhoven dostikrat nima nič družiga od sveta, kakor delo in nehvaležnost. Koliko terpí z otroci, de jih malo podučí in jim prvo oliko dá v prvim

poduku; komej pa iz hlačnic pogledajo, že začnejo duhovnu kljubovati in mu s svojimi razuzdanostmi nar veči britkosti delati; razuzdanost jih pahne v hudo revšino in spet so duhovnu na vratu, rekoč: „če pri duhovnu ne bom dobil, kje pa bom?“ Pregreha razuzdancu nakoplje smertno bolezen, in spet je duhoven na versti: o koliko ima z njim skerbi, de bi ga v dobri spovedi očistil. Koliko je pa še drugih stisk: skorej vsak ima svoje kamne, ki méni, de jih more na duhovna metati, in svoj bič, s katerim ga bije. Torej je pa tudi znano, de ne bo imel pokoja, kdor Kristusa preganja v njegovih maziljencih (str. 284)“. —

Zastran dr. Knobleherjeviga spomenika dal je v l. 6. Jeran še posebej svèt, naj se iz nabraniga denara odloči spodobno darilo za nar boljši slavospev Knobleherjeviga življenja in zlasti njegoviga djanja za spreobrnjenje zamurcov. Slavospev naj bi imel napis: Abuna Soliman. Povedavši, kaj in kako bi se to izvršilo, pravi: Na noge tedaj, pesniki gorke kerví, žive vmišljije in blaziga serca. Kakor je vse to delo solnčni žark slovenske žive vere, tako mora tudi izpeljava temu izgledu primerna, vse skozi verske misli budijoča, prava keršansko-katoliška biti (str. 45). — In glej! še pred koncem povabilnega leta dobí že dokončani slavospév, ki ga vesel naznanja str. 287. — V prijaznem vabilu k naročevanju Zg. Danice za l. 1863 piše na pr. (str. 284): „Ni nam treba praviti, kako tudi v našem narodu blaga iskra, čezdalje več znati in hitro napredovati, zmirej svitlejši žarí in se vnema že v svitli plamen. V taki okolišini imajo tudi časniki zmiraj več opraviti, v kterih se zedinva v jedru, kar se po svetu in zlasti po domači deželi godí. Cerkveni časniki imajo pa še posebno nalogo (ktere sicer tudi svetni prezreti ne smejo), na nravno življenje svojega naroda se ozirati, napake razodevati in očitati, dobro hvaliti, marsikaj svetvati ali odsvetovati, drugo kaliti, mnenje zastran začasnih dogodb na pravo pot zavračevati, pravo vero braniti, in sploh hudo zatirati, dobro pa razširjati. Danica ima tedaj obširno polje itd.“ —

20. *Kalvarija* ali premišljevanje Jezusoviga terpljenja v petnajst križevih potih z navadnimi molitvami . . . Na svitlo dal Jožef Zupan. V Ljubljani 1862. 8. VI. str. 450. V predgovoru se bere: Slovensko prestavo sta napravila častita gospoda duhovna L. Jeran in A. Zamejic, in nju spise pregledali so visokoč. g. korar J. Volc.

XVI. 1863. V pričujočem letniku zložil je Svitoslav pesem „Ss. Hermagor in Fortunat“ v sedmerih kiticah (l. 21), katerih prva in poslednja bodi na pr.:

Dans kristjanje serca povzdignite,
Se obhaja dan in praznik svet;
Dal je Bog očetam nauke skrite,
Že je tega osemnajst sto let:
Jih učila sta ss. Mohor, Fortunat,
Oznan'vala biser vere zlat' . .

Sveta Mohor, Fortunat, svetnika!
Za naš národ sta prelila kri;
Bod'ta tud nam zvesta pomočnika,
De slovenski ljud sveto živi,
In na vajno prošnjo srečno kdaj
Zberemo se k Bogu v sveti raj.

Prosto pa je pisal na pr.: Kum svojimu tovaršu Triglavu veselo novo leto! Iz tega voščila (str. 1) naj se priobči tu p.: „Prizanesi mi, velikanski očak naše dežele, de si prederzнем ti nektere verstice pisati. Vidim, de vse napredva v učenosti in oliki, vse priljudne poklone dela, ne le pred višjimi, ampak tudi pred sebi enacimi, zlasti ob novim letu; čemu bi se tudi midva tako osorno in serpo še dalje držala? Moja misel je, de si začniva dopisovati, si nadloge potoževati, pa tudi veselje razodevati; si v zadregah svetovati, pa tudi med seboj pomagati si: sej sva brata, — ti stareji, jaz pa mlaji. Ne boš mi pa zamiril, če ti bom ktero malo ofračno povedal, sej veš našo dolensko šégo, zlasti kadar kapljico marnja pod kapo dobimo, de znamo tüde kako nabrušeno povejdati! . . Vošim ti 1 . . . 8: Bral sim v neki pesmi, de imaš na svojim podložniku Grintovcu „zakleti gojzd“. To je kaj dobra naprava! Vošim namreč, de bi vanj

pregnal in upanal vse umazane romane, garjeve pesmi, in kar se sicer kužljiviga pritepe v našo snažno zemljo, in lepo Slovenijo skruni; kajti dobro veš, de naši prebivavci lju-bijo čisti zrak, kakoršniga jim s svojih verhuncov mi hribi v ravnine dihamo. Torej nas tako čislajo in preslavljujejo; nihče pa ne prepeva Kerkiniga blata ali Ljubljanskiga mo-čirja . . . Še Prešerin, če tudi v malo drugačnim pomenu, je svoje dni z zamerzo omenil „allen Schlamm im Nile“, in rekel je, kdor bi se z njim pečal, bi pokazal „ingenium suile“ Torej imam veliko nado, de midva bova odsihdob zverševala imenitne dela v oliko najniga naroda. Olikati ga hočeva, in sicer na podlagi svete vere in v domačim jeziku, mili slovenšini. Kdor pa bi nama v tem nasprotval, si moško dajva roke, de mu ne tegneva ne čiste sape iz svojih tovaren, ne bistrih vodíc iz svojih skrivnih hramov. Je-li, moj sosed? Serčin pozdrav od Planine, Gorjancov, pa tudi od Kleka in družih bratov! Zdravo! Pobraticim Kum.

Papež in Žuželka (str. 12). Kako se 80letin vojaški častnik za vero poganja. Ali bi se dalo našim slabovernikam še kaj pomagati (str. 27)? Ebn-el-Mažazi. Arabska za predpust v domestilo in nedolžin smeh tistim, ki ne išejo razuzdanega pustovanja (str. 27. 28). Ta-le tudi Ljubljani ne bo škodvala (44). Kaj je konkordat? — Mlin na sapo (75). Pogovor od rogate, kosmate in roparske zverine (str. 115) v groznih podobah. Martinu na povedanje, da fantje ob nedeljah mej mašo in pri-digo ostajajo zunaj cerkve, pravi kaplan, da v cerkev ne morejo, kajti: „Na herbtu vsakimu sedita šantavi in zeleni hudoba, ki ga jezdarita, kakor osla; v sercu ima mlinski kamen pohujšanja, ki ga k tlam tiši; na nosu mu čepí pav napuha in pred njim svoj rep razgrinja, de cerkve ne vidi. Na glavi mu raseta rogova nepokoršine do duhovnov in staršev tako velika, de bi se komej splazil skozi cerkvene vrata, in bi se v strop za-deval, ko bi v cerkvi stal; od cerkve preč ga pa vlečete kljuseti nečistost in pijanost itd.“ Na poziv, naj pové imena tistih porednežev, podrepine cele fare, našteva jih Martin. „Bili so: Ožbe Termoglavec, Jurež Dolgoplečnik, Tonko Fižolalačnik, Primko Kruha-stradič, Janko Gerdogledič, Pavliha Dolgoperstič, Anže Šantovestič, Mate Žganjolocek, Kajfež Nečistič, Herodež Bahač, Tome Temolajnež, Kajn Pretepač, Judež Bogozdajic, Gerga Hruškogradec, Gajo Peklovisec, Kam Očetokletec, Pokvekež Perdušnik in Prismo-dež Vsezapivec. Tudi nekaj mlajših zanikarnežev je zunaj, ker se po starejih gerdunih ravnaajo. Ti-le so: Smerkolizec, Sterganič, Lenušek, Zmikež, Pretepeček, Bukvosmerd, Potepinček“ itd. —

Garibaldi pošilja Napoleona III v pekel (str. 124). Obhajanje ss. Mohora in For-tunata (170). Kratki leviti, kako svet plačuje (193). Rim je zrel, le po njem (237). Obhajanje štiristoletnega godú naše škofije mesca vinotoka v Ljubljani (259). Panger-manstvo, rongeanstvo, renanstvo (262) — jako čvrsti sestavki. Mični igrokazi p. Kratko gledišče. I. Skazovanje. Šteif, Štajs in Štulež. II. Skazovanje. Šteif in sosed. III. Štajs in njegova teta. IV. Štulež z učiteljem pri kozarcu. V. Spregle-davec — bivši Šteif, Spoznavec — svoje dni Štajs, in Poznokès — poprej Štulež (vsi póstarni možaki — skupaj zadenejo str. 187). — Razgovorček (o jezuitih ali jezuitarjih). Filistrov in Bistrov (str. 199). — Iz mesta Veriboj. Veročest in Veroljub (str. 250) na smertni postelji. — Kdo si hoče opico za teto. Pogovor. Oče in Janezek. Opič Naravčar (str. 258).

„Naj izrečemo o tej priliki dobroserčno misel, ki nas je prešinovala, pregledavši „Torbico“. Prijazno je brati in viditi, kako mladega ognja iskre švigajo in vnémajo lés in tudi ne mara kamnje sem ter tje. Hvale vredna je gorečnost za narod in njegovo oliko. Ali kakor oginj rad predeleč sega, tako marsikterikrat tudi mlada kri. Ne me-nimo hudega, ako besedo rečemo, kakor mislimo, ker mladina se mora kerniti, in dobro-

serčna — tudi rada dober nauk sprejme. Mislimo tedaj to-le: Ogibajte se, mladenči, take reči, ki po politiziranji dahnejo, ali se za take lahko razlagajo. Svojim učiteljem prizanašajte, pomnijoči četrte zapovedi Gospodove, de bo Vaše delo in življenje blagoslovljeno. Bodite moški in reči o neslanem ljubovanji naj Vam „Torbice“ ne skrunijo, bodi si pod kakoršnim koli imenom in naslovom. Tvarine naj se strinjajo z Vašim stanom in starostjo. Ničesar ne pišite, s čimur bi žalili Boga, ki Vam je tako lepe in drage zmožnosti dodelil. To so naše misli. — Iz ust moža, ki je pravi domorodec in ga vsi spoštujete, pa smo slišali ravnokar, da s poslednjima zvezkoma ne more zadovoljin biti, sta vse drugačnega duha kot so bile prve slovenske vaje, in da torej ne more svetovati, da bi se mladost na take reči naročevala (str. 142 cf. 176 in 249: V pojasnjenju)“.

Moška in resnična je sodba Jeranova o dr. Bleiweisu in dvajsetletnici njegovih Novic: . . . „Slovesnost je bila priserčna, pričujoče občinstvo častljivo, zunanje vdeležje dostojno . . . Njegov velik vspeh v tem času pripisujemo dvema okolišinama: pravični reči, za katero se je poganjal, in pa njegovemu zmernemu značaju (str. 155)“. — Kakor nekdanj čitavnici, tako je sedaj i Matici dal pristne nauke p.: „Matica za slovensko slovstvo, to je zares izverstna misel, to je pot, po kateri se zamorejo vsaktere vede zanesljivo in tudi urno med ljudstvo razširjati in olikovanje naroda bode z njeno pomočjo, ako bo dobro vravnana, zamoglo veliko hitrejše napredvati. Bog daj, da bi se hitro na noge spravila in jela delati. Pristaviti pa vendar moremo to-le: Kakor država pri enacih napravah vestno pazi, da se ne dopusti kaj v njeno škodo; enako mora tudi Cerkev za-se skerbna biti. Postave matičine naj bodo torej od cerkvene strani take, da bode za vse prihodnje dobro zavarvano, da matica nikoli ne bo nobenega dela podpirala, katero bi utegnilo — kakor koli si bodi — slovenskemu narodu v nravno škodo biti. Slovstvo je narodu naj večji blagor, utegne pa tudi biti naj večji nesreča, ako se v hudo zverže. Vemo, da so ustanovitelji pošteni in modri možje, ali dostikrat se v začetku na marsikaj ne misli, in pozneje se na slabo oberne; toraj naj bi cerkveni možje, ki so v tem odboru, na tanko zaznamjali, kaj da cerkev tirja, ter bode potem tudi slovensko duhovstvo brez pomislika k materi pristopilo itd. (str. 281)“.

V vabilu k naročevanju za prihodnje leto pravi: „Dandanašnji noben narod, ki je le kolikaj olikan ali pa se olikuje, brez časnikov ne more biti. In vse okolišine so take, da bi bila tudi za katoliško Cerkev očitna škoda, ako bi ne imela svojih listov, kateri imajo nalogo, toliko velikanskih zmešnjav in krivih misli sedanje dobe na pravo pot zavračati, in občinstvu resnico kazati, ki se dostikrat težko izmed blišnih dozdev razloči. Te misli nas nagibujejo, še nadalje Zg. Danico na svitlo dajati, ako jo bodo ljubi Slovenci obilno podpirali, dasiravno v teh čudnih časih liste vrédovati ni ravno delo na rožicah in v senčnem hladu. Spodbuduje nas k temu tudi zmira bolj obilno branje našega cerkvenega časnika in pa pridno delanje verlih pisavcev zanj (str. 282)“. — „Preteklo leto je imela Zg. Danica med 7 in 8 sto deležnikov, čez 600 duhovnov; svetnih naročnikov je vse premalo. . . Zlasti je slabo znamenje, da se višji stanovi za cerkvene liste tako malo pečajo. . . Pravi podporniki in ohranivci Zg. Danice so tedaj naši bratje duhovni sploh, nar bolj na Kranjskem itd. (str. 289)“.

Nekako grozen je telegram iz spodnjega sveta proti novemu letu 1864: Satan (pokukavši iz Vesuva): Kako je že kaj na svetu? — Posvetni duh: Ljubezem pojemlje, — Resnica dremlje, — Vera stoka, — Pravica poka. — Satan: Je že dobro (Se pogrezne in Vesuv jame na novo bruhati). Spisal pa je v tem letu posebej:

21. *Šmarnice naše visoke nebeške Kraljice, neomadežane Marije Device*. Tretji letnik. Spisal, založil in na svitlo dal Luka Jeran, duhoven ljubljanske škofije. V Ljubljani 1863. 12. 296. — Cvetlica iz verta večnosti. Liliya iz verta Marijnih otrok. Memorare. Cvetlica za na dom. Natis. J. Blaznik.

22. *Zlati Vek*. V Ljubljani 1863. 8. 293. Mej založniki je L. Jeran, ter vanj posebej spisal: „Sv. Klemen rimski papež med Sloveni (str. 59—73)“.

23. *Svete pesmi*. Četerte bukvice. Nabral in na svitlo dal L. Jeran. V Ljubljani 1863. 12. 158. Nat. J. Blaznik (Danic. 100. 109).

24. *Abuna Soliman*. Zložil Anton Umek Okiški. V Ljubljani 1863. 8. 204. Nat. J. Blaznik. Sprožil, na svitlo dal in založil z denarom za Knobleherjev spominek Luka Jeran (Vid. Danic. 1862 str. 45. 284). V Danici l. 1863 str. 214 naznanja in priporoča to delo na pr.: „Slavospev in življenje ranjcega dr. Ignacija Knobleherja, z lepo podobo na čelu . . . Upamo, da to je spominek, našemu slavnemu rojaku zarés spodoben, po svojem obsegu ves priméren, v slovenski mladini blagoserdne čutila obudovati in vsako slovensko serce v prostih urah kratkočasiti. Z nobeno rečjo bi se ne bil mogel spomin našega rojaka bolj živo ohraniti, kakor s tem spisom. Naj bodo torej vsim prijatlom in spoštovavcem ranjcega slavnega moža te bukvice živo priporočene. Slavne vodstva slovenskih gimnazij in učitelje slovenščine — tudi po realkah — prosimo, naj bi blagovolili na to delo se ozreti, v katerem so kaj pripravne daljši in krajši pesmi vsakterih metrov in obsega za vaje in deklamovanje učencev in družih. Niso pa zgolj suhe verstice, temuč čitatelj bo našel, da umni pesnik . . . je povsod iz vsih raznih véd krepko zernje iz nekdanjih in sedanjih časov, iz klasiških in družih del snoval v svoje mične poezije, pa tudi domovini ni dolžan ostal, kar se ji spodobi (str. 214) itd.“ —

O šolskih vrtéh.

Govoril Vojteh Ribnikar pri občnem zboru društva učiteljev in šolskih prijateljev kraja Logatskega dné 4. aprila t. l. v Cerknici.

(Konec.)

Tudi naše društvo more šolskemu vrtnarstvu pomoči in sicer, da se zedinimo — in z združenimi močmi

1. skušamo, katera vrsta hrušek, jabolk i. t. d. se našim krajem najbolj prilaga;
2. da društvo oskrbí vodstvom pravih, dobrih cepičev, sortimentno sadno drevje, divjake i. t. d.;
3. da društvo dobí dobra, zanesljiva semena raznih zelenjav in
4. da društvo razpošilja razna semena, potaknence in cepiče raznih cvetic, osobito vrtnic.

Ako vsi učitelji tako vkupno delujemo, drug drugemu pomagamo, upati smemo naj lepših uspehov.

Slednjič naj omenim tukaj tudi razmerje šolskih vrtov in učiteljstva gledé obdelovanja in dohodkov vrta.

Ukaz ministerstva z dné 3. novembra 1878. l. št. 15690 velí: Učitelj, ki poučuje mladino o sadjarstvu in vrtnarstvu, uživa tudi vrtné dohodke. Če se preseli, zahteva lahko od naslednika, da mu povrne troške. V tem ukazu določeno je natančno o dohodkih vrta, a omenjeni niso troški. Obdelovanje šolskega vrta stane denarjev — ako bi učitelj moral vse troške sam trpeti, zahtevalo bi se preveč, poleg truda s poukom imel bi še, vzlasti od začetka, več let gotovo materijalno izgubo, ako bi hotel urediti šolski

vrt tako, kakor je treba. Slaba plača pa nam to nikakor ne dovoljuje. Ker pa je šolski vrt del šole, izdal je slavni c. kr. deželni šolski svet za Kranjsko z 29. julija 1887. l. št. 1274 ta-le ukaz: „Na podlogi obstoječih postav je šolski vrt del šole. Ker pa mora za stvarne šolske potrebe skrbeti šolska občina, zato določuje tudi ta, kdo da uživa šolski vrt“.

Da bi učitelj plačeval vse troške obdelovanja in znabiti celó urejevanje šolskega vrta in za to imel vse dohodke taistega, ne gre; a pravično bi tudi ne bilo, zahtevati od krajnega šolskega sveta, da plača vse troške, dohodke pa bi spravil učitelj. Po mojem mnenji bilo bi najbolje, ako bi se ta stvar tako uredila:

1. Vsaka šola, oziroma šolska občina, naj dostavi šoli urejeni šolski vrt. Ako ni še kje urejen, to delo gotovo učitelj rad prevzame.

2. Krajni šolski svet plača vsa dninarska-težaška dela na vrtu, vsaj ne more zahtevati, da bi otroci, ali učitelj kopal, gnojil zemljo i. t. d.

3. Krajni šolski svet oskrbí tudi potrebno sortimentno sadno drevje, razna semena, divjake, gnoj i. t. d. ter za to vsako leto stavi primerno vsoto v letni proračun.

V stvarni pouk naj se krajni šolski svet ne meša; zato tudi ne sme določevati, kako drevje, seme i. t. d. je potrebno za vrt, kako orodje treba naročiti i. t. d., za vse to skrbeti mora pod nadzorstvom c. kr. okrajnega šolskega sveta učitelj voditelj.

Ako bi kateri krajni šolski svet ne hotel za šolski vrt nikake vsote določiti, — naj stori to c. kr. okrajni šolski svet; in ako bi krajni šolski svet za to določene vsote ne hotel oddati voditelju šole ali kupiti potrebne reči, naj dá c. kr. okrajni šolski svet to vsoto neposrednje šoli, vodstvo pa naj tudi neposrednje predloží račun o porabljenem denarji.

Vsa odgojena drevesa šolskega vrta so lastnina krajnega šolskega sveta, ta more z njimi povoljno razpolagati. Pridelek zelenjave, cvetic, sočivja, krompirja i. t. d. in sploh, kar zraste na počivalnih lebah, uživa učitelj.

Ker uredi šolski vrt krajni šolski svet, lahko ta skrbí, da je za drevesnico odmerjen primeren prostor, in da dobí potem vsako leto precejšnje število sadnih dreves, katera mu obilo povrnejo za obdelovanje izdane denarje.

Da pa se to po postavni poti uredí, stavim nasvèt, da naše društvo napravi v tem smislu prošnjo na c. kr. okrajni, oziroma deželni šolski svet, ob jednem pa tudi enake predloge pošlje glavnemu zboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v razpravo, da ta potem ukrene tudi vse, kar je potrebno k rešitvi, ter se s tem šolsko vrtnarstvo, a z njim vred tudi občno sadjarstvo vzbuja in oživlja — v blagor naši domovini.

Iz šole za šolo.

Deček pri ptičjem gnezdu.

(Glej Praprotnikov „Abecednik“ str. 66!)

1. „Ljubi deček! prosim te,
Pústi moje gnezdice!
Tički notri so mladí,
Slabi so in še nagí.
O ne hodi blizu tjà,
Ker bojé se vsakega,
Bi zeló prestrašili
Tvojih črnih se očí.
Ubóžčekov usmili se,
Tjà ne hodi, slušaj me;	Bom ti pela pesmico,
Če me slušaš ptičico“.
	2. Videl gnezdice bi rad
Ljubih ptičkov deček mlad,
A na prošnjo ptičice
Le iz daleč gleda je.
Starka v gnezdice zletí,
Varno čuva ljubčke si;
Dečka gleda, hvali ga,
Da lepo ubogat' zná.

Opómnja. Podobe Winkelmann-ove kažejo ta prizor prav lepo. Ako ga šola ima, naj se učencem pokaže pred, predno se ta pripoved obravnava.

Pogovarja se o vsebini.

V senčnatem, listnatem gozdu je ptiček (pénica) na nizkem grmu naredil svoje stanočišče — gnezdice. Starka pridno sedí na jajčkih in leže; on pa ji prepeva, jo razveseljuje, in ji nosi jesti. Mladiči se izvalé; stara jim nosita jesti, ker še niso godni in ne morejo leteti.

Deček pride po gozdu ter zapazi na tankih vejicah v grmu ptičje gnezdo. Stara ptička skrbno letata okolu gnezda in pazita, kaj bode deček storil. Dečku se zdí, da ga milo gledata in nekaj prosita. Kaj ga prosita? Kakó ga prosita? (Ljubi deček! prosim te, pústi moje gnezdice!)

Kaj se ptiček bojí? Za koga toliko skrbi? (Za svoje mladiče). Ptički imajo svoje mladiče radi. Naredé jim mehko, gorko posteljco, in nosijo jim hrane.

Kaj ptička še dečka prosita? (Prosita ga, da bi ne hodil blizu k gnezdu). Zakaj ga prosita, da ne bi šel blizu k gnezdu? (Mladi ptički bojé se vsakega, posebno pa bi se prestrašili dečkovih velikih, črnih očí in bi žalostno čivkali.) Kaj bi pa deček vender rad videl? (Gnezdice ljubih ptičkov.) Kaj li storí, da ptičkov preveč ne prestraši? (Le iz daleč gleda gnezdice.)

Kaj storí zopet starka? (Starka v gnezdice zletí.) Kaj zopet dela? (Varno čuva ljubčke si.) Kako se starka hvaležna kaže? (Dečka gleda, hvali ga, da lepo ubogat' zná.) **N a u k:** Nikoli ne smemo kake živali trpinčiti.

Žival je vsaka božja stvar,
Zato ne muči je nikár!

Pogovor o vremenu.

(Dalje.)

Kmet: Kaj Vi, gospod učitelj, tudi opazujete vreme?

Učitelj: Tudi pri naši šoli imam jaz to prostovoljno nalogo, da opazujem vremensko gibanje. To sem prevzel sam radovoljno, in opazujem po trikrat na dan ter zapišem vse, in konec meseca pa pošljem vse to c. kr. osrednjemu zavodu za vremenoslovje na Dunaj.

Kmet: Kaj pa opazujete?

Učitelj: Potrudite se z menoj, pa Vam pokažem. (Gresta gledat.) Tù med oknom imam barometer, na njem termometer; tukaj zunaj na severni steni imam še drug termometer. Kako vse to kaže, to zapišem zjutraj ob 7. uri, popoldne ob 2. in zvečer ob 9. uri. Poleg tega zapišem tudi, ali je nebo jasno, ali oblačno in koliko oblačno, potem, od katere strani oblaki prihajajo, kako močno veter piše. Vsako jutro tudi grem gledat na vrt v posodo, ki je ondi nastavljena, koliko je v zadnjih 24 urah dežja ali snega padlo.

Kmet: A, zato se je Vaša dekla šalila, da Vi hodite zjutraj na vrt kravo molžt, pa da v neki posodi le vode ali snega v sobo prinesete.

Učitej: Naj se ljudje posmehujejo; jaz delam to za znanstvo, pa tudi za kratek čas. Vrhu tega privadil sem se s tem točnim opazovanjem na red, ko me je skoro sram, da bi brez potrebe zamudil, kdaj o pravem času zapisovati. Pa me tudi veselí, ko vidim, da je res skoro vselej tako vreme, kakeršno mi naš dober barometer pové; pa ta je tudi veliko stal. Dobila ga je naša šola od dobrega izdelovalca Dr. Houdeka iz Prage. Vse druge priprave, ki jih imam pri opazovanji, došle so mi pa brezplačno z Dunaja.

Kmet: Ali se tudi drugi učitelji s tem pečajo?

Učitelj: Kolikor je meni znano, je po Slovenskem prav malo vremenoslovskih opazovalcev; na Kranjskem jih je morebiti kakih 10, težko več; po drugih slovenskih krajih pa jih tudi veliko ne bode. Želeti bi pa bilo, da bi se s tem znanstvenim, kratkočasnim in neutrudnim predmetom pečali po vseh večjih mestih, zlasti po samotnih krajih. Posebno na visokih hribih in gorah je to opazovanje važno. Učenjaki pri omenjenem c. kr. meteorologiškem zavodu postavljajo te vremenske postaje zlasti na gore, n. pr. na visokem Obirji jo imajo. Duhovniki, učitelji, orgljavci in cerkveniki imajo za ta posel dosti časa in znanja; naj bi ga prevzeli. Na visoki Šmarjni Gori pri Ljubljani je baje cerkvenik sam tak vremenski opazovalec.

Kmet: Ali bi Vi lahko za našo faro vreme napovedovali?

Učitelj: Ako bi dobival vremenske telegrame z Dunaja vsak dan, potem bi si že upal precej določiti. Malo kdaj bi mi pa izpodletelo, ako bi mi še iz bližine dohajala poročila, recimo iz Zagreba, Karlovca, Kočevja, Novegamesta, Ljubljane, Celovca, Celja, Ptuja i. t. d. Ali to bi preveč stalo. Vsaj še za Dunajska brzojavna poročila ni vselej dobiti potrebnih 5 gld. na mesec. Ljudje, recimo omikanejši možje, bi že zlagali nekaj časa, a potem bi se tudi naveličali.

Kmet: Ali vendar bi bilo to za kmetovalca in trgovca važno, če vé, kakšno bode vreme. V slabem vremenu kmetovalec ne bode najemal delavcev, da bi kosili, želi ali v vinogradu delali. Trгоvec tudi ne bi zvečer za sejem blaga na voz nakladal, če že naprej vé, da bode drugi dan deževalo ali snežilo.

Učitelj: To je gola istina. Zavoljo tega v nekaterih krajih kmetijske družbe telegrafijska vremenska poročila preskrbujejo. Ali pri nas se niti glavno vodstvo kmetijske družbe, niti kmetijske podružnice za to ne brigajo. Take vremenske napovedi uživajo vso čast v severni Ameriki. Tam pride vsak dan v vsako vas po telegrafu vremenska napoved, in ljudje ne gredó na polje, če se jim ne oznani lepo vreme. Zlasti je imenitno mornarjem vedeti, če jim pretí nevihta, kadar se spusté na morje. To se dandanes povsod ob morji naznanja, kjer barke ostajajo. Za vremenske napovedi izdajó v severni Ameriki na leto več ko poldrugi milijon goldinarjev. O Amerikancih pa vemo, da ne izdajajo denarja, ako niso prepričani, da jim koristi. V Avstriji ne morejo toliko za ta namen potrošiti, tudi ko bi zeló koristno bilo — ker ni denarja. (Konec prih.)

Književnost.

A. Janežičeva „Slovenska slovnica“. Za srednje šole priredil in predelal dr. Jakob Sket, c. kr. profesor. Šesta predelana izdaja. V Celovcu, 1889. Tiskala in založila tiskarna družbe sv. Mohorja v Celovcu. 274 str. Stane 1 gld. 30 kr. Prav dobro je došla nova izdaja te prekoristne slovnice, katere smo užé davno prav željno pričakovali. Gosp. pisatelj pravi v predgovoru: „Njeno gradivo se naj z malimi izjemami tako za vsak razred razdeli, kakor to ,navodi za pouk na avstrijskih gimnazijah 1884. l.‘ za nemščino zahtevajo. Metoda, ki se ondi razpravlja, veljá v obče tudi za jezik slovenski. Le tedáj, ako se učenec natanko naučí vseh posebnostij svojega jezika ter spoznava svojstva njegova, bode se navduševal za materinščino in jo zmatral kot najdražji zaklad svojega národa. Na tí podlagi bode tudi mogel v najvišjih razredih zasledovati zgodovino svojega jezika in razvitek našega slovstva ter se konečno ugloбил tudi zaklade častite staroslovensčine in njenih spomenikov“. To velevažno novo knjigo priporočamo posebno tudi našim izobraževališčem za učitelje in učiteljice in sploh slovenskemu učiteljstvu.

„Gođec.“ Poleg národne pravljice ob Vrbskem jezeru spisal Anton Funtek. Pod tem naslovom izšla je v zalógi Ign. pl. Kleinmayr & Feod. Bambergu v Ljubljani lepa, nova knjižica. Gosp. Funtek je užé dobro znan po svojih izvirmih pesniških proizvodih, kakor tudi po prelepi prestavi „Zlatoroga“.

„G o d e c“ šteje 100 stranij v mali osmerki ter stane nevezan 1 gld. 20 kr., lično vezan in z zlatim obrezkom pa 1 gld. 80 kr., po pošti 5 kr. več.

To lepo knjižico priporočamo posebno za darila bolj odrasli mladini.

Prvo zborovanje

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ v Ljubljani dné 22. in 23. aprila 1889. l.

V velikonočni ponedeljek popoldne so v Ljubljano dohajali slovenski učitelji iz vseh krajev slovenskih. Odborniki in udje „Slovenskega učiteljskega društva“ v Ljubljani so jih spodobno vzprejemali na kolodvoru in v najetih prostorih „Slovenskega učiteljskega društva“, kjer so se zbirali. Ob 4. uri so ogledali Chittussijevo sliko „Pogled na Prago“ in ob 6. uri pričelo se je v mestni dvorani zborovanje gg. delegatov. Gosp. Andrej Žumer, kot predsednik „Slovenskemu učiteljskemu društvu“, pozdravi prišlece k velevažnemu shodu, kjer naj vsak izraža in naglašja svoje mnénje in svoje nazore tako, da se bode uspeh obravnav združil v primeren okvir v prid slovenskemu učiteljskemu stanu.

Predsedništvo prevzame potem načelnik osnovalnega odbora, g. Armin Gradišnik, učitelj v Hrastniku, kateri prav živo pozdravlja gg. delegate in slovenske učitelje, ki so prišli od Jadranskega morja, nemško-štajerske meje in iz drugih slovenskih pokrajin ter obžaluje, da jedino slovenski Korotan ni poslal nobenega zastopnika.

Gospod Fr. Kocbek, tajnik, bere imena gg. delegatov in imena in število udov k „Zavezi“ pristopivših učiteljskih društev in sicer tako-le:

Od 70 delegatov bilo je že pri čitanji 31 navzočnih, pozneje jih je prišlo še več. „Zaveza“ imela je začetkom l. 1889. že 711 članov, in sicer v nastopnih učiteljskih društvih: Brežiško-Sevniško učiteljsko društvo 26, Celjsko učiteljsko društvo 28, Gorenjegraško učiteljsko društvo 17, Okrajno učiteljsko društvo v Ljutomeru 19, Okrajno učiteljsko društvo v Ormoži 23, Savinjsko učiteljsko društvo 19, Slovenjegraško učiteljsko društvo 10, Šmarsko-Rogaško učiteljsko društvo 14, Učiteljsko društvo za Mariborsko okolico 35, Učiteljsko društvo za Ptujski okraj 32, Društvo učiteljev in šolskih prijateljev šolskega okraja Logaškega 70, Pedagogiško društvo 151, Slovensko učiteljsko društvo 80, Učiteljsko društvo za Postojnski okraj 47, Tominsko učiteljsko društvo 30, Učiteljsko društvo za Goriški šolski okraj 45, Učiteljsko društvo za Koperski šolski okraj 26, Učiteljsko društvo za Sežanski šolski okraj 39 članov. — Od teh članov biva jih na Štajerskem 223, na Kranjskem 348, na Primorskem 140, na Koroškem 0 . . Ker je učiteljev na slovenskem Štajerskem 543, na Kranjskem 486, na Primorskem 141, na slovenskem Koroškem 150. vkupe 1420 učiteljev, je razvidno, kako izredne važnosti in kako globocega vpliva je slovensko učiteljstvo v življenji narodovem.

Načelnik osnovalnega odbora gosp. Gradišnik potem obširnemu poročilu slika zgodovino ustanovljenja „Zaveze slovenskih učiteljev“, katera se je porodila še le po dolgih mukah in prošnjah. Že dné 2. novembra 1887. stavil je pri mesečnem shodu Celjskega učiteljskega društva gosp. Kocbek predlog: Naj Celjsko učiteljsko društvo prevzame osnovanje „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“, in v ta namen izvolil se je odsek, ki je bil sestavljen iz gospodov: Anton Brezovnik, Fran Kocbek in Armin Gradišnik. Le ti pooblaščenci lotili so se takoj resnega dela. Sestavil se je primeren „Poziv“ do raznih učiteljskih društev, v katerem se je ob kratkem — v glavnih potezah označil namen „Zaveze“, in isti doposlal raznim učiteljskim društvom. Temu pozivu so se društva, na čast bodi rečeno zavednemu slovenskemu učiteljstvu, odzvala, izjemom par slučajev, častno in moško.

Za vsem prijavilo je svoj pristop osemnajst učiteljskih društev na Slovenskem k „Zavezi“, število, katerega se osnovalni odbor nikdar nadejal ni. To očitno kaže, da je „Zaveza“ bila potrebna ter da ima opravičen up do krepkega življenja. Ko je bil osnovalni odbor prepričanja, da bode „Zaveza“ lahko osnovljena, prijavljena društva bila so mu kažipot, tedaj se je lotil sestavljenja pravil in je iste v „Popotniku“ priobčil učiteljstvu v občo presojo ter je posamična društva prosil ob jednem, naj izrazijo svoje pomisleke proti pravilom, kar je precejšnje število slovenskih učiteljskih društev storilo.

Uvažaje izražene pomisleke, ki so bili v obče malostni, predelal je osnovalni odbor pravila ter izročil v potrjenje poklicani politiški oblasti. Načelnik začasnega odbora potem slika velike težave in mnoge prošnje, predno se je dobilo potrjenje pravil „Zaveze“, istako, koliko je bilo ovir, da se je prvo zborovanje „Zaveze“ sklicati moglo še le današnji dan. Da se je to omogočilo, gre v prvi vrsti hvala „Slovenskemu učiteljskemu društvu“; naposled pa izreka načelnik najprisrčnejšo zahvalo vsem, ki so pospeševali na kakov način koli težavno delo osnovalnega odbora, vzlasti pa še yrlima šolskima listoma „Popotniku“ in „Učitelj. Tovaršu“, ki sta vselej „Zavezne“ zadeve točno objavljala, posebno zahvalo pa izreka načelnik prvemu slovenskemu dnevniku „Slov. Narodu“, ki je vsekdar rad svoje predale odprl v zadevah „Zaveze“, kadar koli se je osnovalni odbor obrnil do njega. (Živio- in slavaklici.) „Zaveza“ bode pa to v bodoče sigurno vedela tudi dostojno ceniti. (Dobro, dobro!) Sveta dolžnost osnovalnega odbora izreči je tudi prisrčno zahvalo gospodu dr. Dečku, kateri je istega s svojim pravniškim svetom vselej radovoljno podpiral. (Živio! Slava!)

Gospod Kocbek prečita potem račun ob dohodkih in troških „Zaveze“ od 2. novembra 1887. do 20. aprila 1889. Dohodkov je bilo 49 gld. 30 kr., troškov ga 46 gld. 91 kr., tako da je ostalo v blagajnici 2 gld. 39 kr.

Gospod Ribnikar nasvetuje, da se račun odobri in izreče osnovalnemu odboru, gg. Arminu Gradišniku in Fr. Kocbeku, prisrčna zahvala, kateremu predlogu zbor z odobravanjem pritrdi. Predsedništvo začasno prevzame potem starosta učiteljev A. Praprotnik, kateri se zahvaljuje na tej časti in izjavi, da za kratek čas rad prevzame vodstvo „Zaveze“, a za daljši čas mu to zaradi družih obilih poslov ni mogoče.

Gospod Nerat iz Maribora nasvetuje, da bi se pravila „Zaveze, ki so udom itak znana, vzprejela „en bloc“. Predlog obveljá. Vršiti se ima sedaj volitev odbora.

Gospod Ribnikar predlaga, naj bi vsako društvo imenovalo jednega odposlanca in ti vkupno naj bi sestavili kandidatno listo za odbor. Ko so se udje imenovali, izvolijo se slednjič po vskliku: Predsednikom gosp. Feliks Stegnar, podpredsednikoma gg. A. Razinger in Fr. Praprotnik, učitelj v Puščavi; tajnikoma gg. Majer in Ferlan; denarničarjem: g. Kokalj; kot odborniki za Štajersko: gg. Kavkler, Gradišnik in Kocbek. Za Primorsko: gg. Kante, Bogatec in Krašovec; za Kranjsko: gg. Ribnikar in Romih. (Konec prih.)

D o p i s i.

Z Dunaja. Iz krepkega govora državnega poslanca profesorja Sukljeja v državnem zborn dné 26. marca 1889. l. (Dalje.)

Sedaj pridem do glavne stvari, o kateri se je sukala vsa letošnja debata o naučnem budgetu; mislim povedati mnênje svoje o reformi ljudske šole in sicer s stališča praktičnega šolnika, ki se more sklicevati vsekako na večletno delovanje v šoli. Jaz nečem posegati po orožje svoje v naučno statistiko in inozemske zakonodaje, jaz nesem tako spreten, kakor gospod poslanec Beer, ki ima na razpolaganje mnogo večje znanje in izkušnje, a zato bodem razmere razložil z večjo odkritosrčnostjo, kajti da le jedno omenim, to, kar je poslanec za Hartberg povedal o številu me-

šanih šol v Prusiji, namreč 517, imam še vedno za pravo, če tudi je gospod poslanec Beer temu oporekal. Gospod poslanec si je stvar jako olajšal, držal se je črke izvajanj princa Liechtensteina in zmisla pa ni hotel videti.

Stvar je jako jednostavna, jeden sam vzgled bode zadoščal, da vam stvar pojasnim. Vzemimo prusko občino s konfesionalno šolo. V vsej šoli ni nijednega otroka druge vere. V občino pride žid in pripelje svojega za šolo godnega otroka s sabo. Sredstev nema, pa tudi ne volje, da bi ga dal zasobno poučevati. Do bližnje mešane šole je predalec, ker po zakonu mora poslati otroka v šolo, pošlje ga v konfesionalno šolo tistega kraja. Šola ostane tako urejena, kakor je bila poprej.

Sedaj vprašam, kateri pameten človek bode prišel zaradi tega, da je v to šolo prišel jeden židek, do zaključka: Izbrisati se mora izmej konfesionalnih šol in uvrstiti mej mešane.

Tako in nič drugače je argumentoval poslanec Beer. Držim se števil, vzeti iz dodatnega snopiča 13. nemške državne statistične pisarne.

Leta 1882. je bilo v Prusiji 32.523 konfesionalnih šol. 4678 teh šol pa so pohajali tudi nekateri otroci druge vere in sicer 1811 jednorazrednic ima manj nego 10, 1181 več nego 10, 1084 večrazrednih manj nego 17 in 420 pa več nego 18 učencev druge vere.

To, gospoda moja, je le naravna posledica, ki izvira iz tega, da je v več krajih mej prebivalstvo primešanih nekaj drugovernikov. Iz tega sklepati, da podatki kneza Liechtensteina neso pravi in se ne ujemajo z dejanskimi razmerami, je pa odločno napačno.

Lehko prav v kratkih besedah vse povem, kar še imam povedati o ljudski šoli in njeni reformi.

Jaz zmatram, da je reforma — podrobnosti ne morem naštevati — potrebna in sicer v treh ozirih. Prvič v zmislu deželne avtonomije; državni temeljni zakon prepušča državnemu zboru določitev načel ljudskega šolstva; namesto tega je pa izšel državni šolski zakon z dné 14. maja 1869. l., kateri ima užé na sebi državnopravni madež, organično napako, da je zakon, ki določa najmanjše podrobnosti, jednoličen zakon, kateri ima jednake določbe za vse dežele, ne ozirajoč se na kulturne in národne razlike ter národno-gospodarske diference.

In, gospoda moja, stvar je pomisleka vredna ne le v državnopravnem, temveč v večji meri tudi v pedagoškem oziru. Priznali mi bode, da je šola praktični stvor, služiti ima neposredno življenju, po jednej šabloni se tukaj ne sme postopati.

Marsikaj, kar je primerno za šolo v Dunajskej okolici ali na Češkem, je naravnost nemogoče in neizvedljivo ter popolnoma neprimerno za Gališko, Huzulsko vas v Karpatih ali pa od Boga zapuščeno Dalmatinsko, Morlaško selo.

Zatorej je neobhodno potrebna reforma v tem zmislu, da se razširi deželna avtonomija v ljudsko-šolskem zakonodajstvu.

Druga stvar, gospoda moja, se tiče razmer ljudske šole k veri.

V jako pomenljivem govoru z one strani visoke zbornice, s katerim se je gospod poslanec Lippert jako dobro predstavil, opozorilo se je nas na nasprotje mej človeškim razumom in njegovimi izdelki, znanjem in vero.

Gospoda moja! To nasprotje je — nečem preiskavati, ali je le navidezno ali pa dejansko, to je drugo vprašanje — pri vsakej veri, vznemiruje vsako globokejšo, resnejšo človeško dušo, katera hoče pojmiti najvišje probleme bitnosti. (Tako je! na desnici.) Čemu bi pa to vznemirjenje usiljevali otroku ob času, ko še nima dovolj razuma, da bi mogel s svojimi močmi delovati za poravnanje in spravo teh nasprotij? Znameniti nemški pedagogi — jaz imenujem le Schraderja in Kehra, če tudi bi lahko še več družih navedel, — so vsled tega, ravno zato, ker naglašajo jednotnost ljudsko-šolskega pouka, postavili načelo, da ima biti veronauk središče vsega ljudsko-šolskega pouka, in sicer ne mislijo pri tem nejasnega, rekli bi v retortu napravljeneš šolmošterskega krščanskega nauka, temveč pozitivno spoznanje z njega dogmami!

Jaz za moj del ne segam tako daleč, a hočem, da se v ljudski šoli vse strogo izogiblje, kar ovira jednotnost pouka, kar bi v mladosti utegnulo škodovati pozitivnemu spoznanju in njega služabnikom.

Veselilo me je, da je tudi opozicija naglašala to stališče. Dovolil bi si pa vendar rad jedno opazko. Mari so gospodje prezrli glavno vprašanje, oni ugovor, ki se vedno lahko stavi, če se je v sedaj obstoječem šolskem zakonu postavila kaka kavtela, da se harmonija ljudsko-šolskega nauka tudi zares ohrani in samovoljno ne kalí? (Konec prih.)

Iz Krškega. «Pedagoško društvo.» Za lansko leto so plačali letnino gg.: Kcel Alojzij, učitelj v Ihanu; Kline Jos., nadučitelj v Artičah; Kolnik Avgusta, učiteljica v Novi Vasi;

Suhar Fran, učitelj v Ptuj; Kabaj Miha, učitelj v Hotedršici; Gabršček Andrej, učitelj na Livku, za 10 udov; Schwinger Albin, dekan pri Sv. Miklavži; Munda Matej, kaplan v Središči; Zadnikar Kristina, učiteljica v Ljubljani; Furlan Jakob, učitelj v Ljubljani; Adamič Aleksandrina, učiteljica v Žireh; Okrajna učiteljska knjižnica v Litiji; Koncilija Fran, nadučitelj v Žužemberku. Za letošnje leto: Kočever Anka, učiteljica v Begunjah; Krulec Ivan, učitelj v Ljubljani; Ramoveš Andrej, župnik v Svibnem; Spetzler Gustav, nadučitelj v Boštanji; Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani; Tomšič Ivan, c. kr. okrajni šolski nadzornik v Ljubljani; Wessner Jospina, učiteljica pri Sv. Miklavži; Furlan Jakob, učitelj v Ljubljani; Kokalj Fran, učitelj v Ljubljani; Adamič Aleksandrina, učiteljica v Žireh; Okrajna učiteljska knjižnica v Litiji; Lomšek Simon, učitelj v Cerkljah; Pirc Gustav, tajnik c. kr. kmetijske družbe itd. v Ljubljani. Za prvo leto: Gusl Emilija, učiteljica v Ljubljani; Okrajna učiteljska knjižnica v Litiji. Za prihodnje leto: Wessner Marija, učiteljica v Ljubljani.

Vrhu tega so darovale posojilnice: v Šoštanji 5 gld., v Krškem 5 gld., na Vrhniki 6 gld. Hvala jim in slava!
Gabršček.

Iz Ljubljane. Iz seje c. kr. deželnega šolskega sveta v 4. dan preteč. meseca. Dozdani začasni učitelj v Mokronogi, g. Karol Trost, imenovan je stalnim učiteljem za tretjo, in bivša učiteljica v Dragatušu, gospá Kristina Kuralt, roj. Železnik, stalnim učiteljicam za četrto učiteljsko službo na čveterorazredni ljudski šoli v Šent-Jarneji. — Podelile so se državne ustanove gojencem in gojenkam na tukajšnjem izobraževališči za učitelje in učiteljice. — Dovolilo se je, da se trije učenci lokalno izključijo po nasvetu učiteljstva neke srednje šole.

— Knjige ubožnim učencem. C. kr. zaloga šolskih knjig na Dunaji je za šolsko leto 1889/90 ljudskim in meščanskim šolam odločila vsoto 1.521 gld. 33 kr. za knjige ubožnim učencem. Od te vsote dobí šolski okraj Ljubljanski 105 gld. 20 kr., Postojinski 124 gld. 84 kr., Kočevski 142 gld. 48 kr., Krški 171 gld. 58 kr., Kranjski 136 gld. 46 kr., Ljubljanske okolice 155 gl. 16 kr., Litijski 105 gld. 12 kr., Logatski 117 gld. 48 kr., Radovljiški 82 gld. 50 kr., Novomeški 151 gld. 68 kr., Kameniški 105 gld. 03 kr., Črnomeljski 123 gld. 80 kr. C. kr. deželni šolski svet to splošno naznanja s pristavkom, da naj c. kr. okrajna šolska svétovalstva sestavijo navadna zahtevna pisma ter naj jih do 1. dne junija t. l. neposredno pošiljajo centralnemu vodstvu c. kr. zaloge šolskih knjig na Dunaj.

Premene pri učiteljstvu.

G. Karol Trost, začasni učitelj v Mokronogi, imenovan je stalnim učiteljem za tretjo, in bivša učiteljica v Dragatušu, gospá Kristina Kuralt, roj. Železnik, stalnim učiteljicam za četrto učiteljsko službo na čveterorazrednici v Šent-Jarneji.

Razpis učiteljskih služeb.

Št. 353

okr. š. sv. Služba II. učitelja (na slučaj tudi učiteljice) v Blokah s plačo III. reda se bode definitivno umestila. Prošnje naj se postavnim potom v teku dveh tednov vlagajo pri tukajšnjem uradu. C. kr. okrajni šolski svet v Logatcu v 18. dan aprila 1889. l.

Št. 393

okr. š. sv. Na trirazredni ljudski šoli v Dragatušu II. učiteljsko mesto s letno plačo 450 gld. in s prostim stanovanjem v stalno, ali začasno nameščenje. Prošnje naj se vlagajo po predpisanem potu do 20. dne maja 1889. l. pri tukajšnjem uradu.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlji v 17. dan aprila 1889. l.

Št. 435

okr. š. sv. Na trirazredni ljudski šoli v Mokronogi se bode stalno, ali tudi začasno umestila tretja učiteljska služba (oziroma služba učiteljice) s letno plačo 400 gld. Prosilci (prosilke) za to službo naj svoje prošnje postavnim potom v štirih tednih vlagajo pri podpisanem uradu.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem dné 18. aprila 1889. l.

Št. 515

okr. š. sv. Na ljudski šoli v Šturiji, kjer se bode enorazrednica razširila v dvorazrednico, oddale se bodete nadučiteljeva služba s 500 gld. letne plače, s stanovanjem in z opravnim dokladom 50 gld. in druga učiteljska služba s 400 gld. letne plače in zdaj tudi z eno sobo za stanovanje. Prošnje naj se postavnim potom do dné 15. maja t. l. vlagajo pri tukajšnjem uradu.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojini v 12. dan aprila 1889. l.